

матеріально-технічного та медичного забезпечення (логістики) Збройних Сил України»).

3) Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2018 р. № 941 «Про затвердження Порядку проведення оборонного огляду Міністерством оборони» (відповідно до частини третьої статті 27 Закону України «Про національну безпеку України») п.п. 2 п. 15. визначено аналіз наявних спроможностей сил оборони (оперативні, бойові, спеціальні) та формування їх переліку.

4) Постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2018р. № 910 «Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України» (абзац 11, пункт 8, розділом 2 «Відповідність медичного забезпечення Збройних Сил та інших військових формувань міжнародним стандартам» визначено: «Впровадження міжнародних стандартів, Принципів і політики медичного забезпечення НАТО здійснюється до 2020 року шляхом урахування їх вимог у законодавстві з питань охорони здоров'я військовослужбовців, формування необхідної структури та кількості сил і засобів медичних служб та організації медичного забезпечення військ»).

5) Принципи та політика НАТО щодо медико-санітарного забезпечення (МС 0326/4) від 22 серпня 2018 року.

6) Директива МС 319 («Принципи і політика логістичного забезпечення військ НАТО», «NATO Principles and Policies for Logistics») (в частині медичного забезпечення військ).

7) Директива МС 326 «Настанова з медичного забезпечення військ НАТО» («Medical Support Precepts and Guidance for NATO»).

8) Standard: NATO – AJP-4.10. Allied Joint Doctrine For Medical Support («Спільної доктрини НАТО з медичного забезпечення» Редакція В, версія 1, травень 2015).

9) Standard: NATO – AJMED P-5. Allied Joint Doctrine For Medical Communications And Information Systems (MEDCIS).

Усвідомлюючи актуальність теми, вважаємо, що система надання медичної допомоги в надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу потребує удосконалення в частині створення нормативно-правового підґрунтя щодо можливої адаптації доктринальних документів північноатлантичного альянсу та подальшої гармонізації українського законодавства з військово-медичною політикою НАТО.

1. American College of Surgeons. Resources for Optimal Care of the Injured Patient, 2006. Chicago, IL: ACS; 2007. – Access mode: <http://usaisr.amedd.army.mil/cpgs.html>.

2. NATO, Wales Summit Declaration, 5 September 2014. – Access mode: https://www.nato.int/cps/en/natohq/events_112136.htm

Юрій КАЛЬНИШ

*д.держ.упр., професор, професор
Навчально-методичного центру
післядипломної освіти
та підвищення кваліфікації
ДНУ імені Олеса Гончара*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО НАВЧАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ

Стандарти НАТО – це абсолютно конкретні оперативні, логістичні, організаційні, адміністративні та інші стандартизовані вимоги Альянсу (так звані STANAG) [1], за якими стоїть прагматичне питання сумісності, тобто єдиної з Альянсом оборонної культури захисту демократичних цінностей і способу існування. Саме єдина оборонна культура є необхідною і достатньою умовою приєднання України до НАТО. В широкому розумінні це культура громадянського суспільства з питань оборони та безпеки, у вузькому – політико-військова культура влади, військових та цивільних службовців, що працюють у секторі безпеки й оборони держави. Водночас не є новиною, що в нас продовжує доминувати пострадянська оборонна культура з жорстким вертикальним командуванням, закритістю воєнної системи та слабким зворотним зв'язком, орієнтуванням на кількісні показники, в Альянсі – ліберально-демократична, тобто заснована на верховенстві права, лідерстві, цінності людини в погонах, якості та прозорості оборонної системи. Принциповим є те, що культуру формують її носії – люди, критична кількість людей усередині будь-якої суспільно-політичної системи. Тобто не можливо стати євроатлантистом за вказівкою зверху або змінивши уніформу – треба поділяти євроатлантичні цінності, свідомо вірити в них і діяти відповідно.

Схвалений Конституційним судом України законопроект про зміни до Конституції України [2] щодо закріплення курсу на європейську і євроатлантичну інтеграцію 7 лютого 2019 року підтримали 334 депутати Верховної Ради України, у такий спосіб на конституційному рівні закріпивши європейський курс нашої держави. Не за довго до закінчення своєї каденції, «з метою забезпечення незворотності європейського та євроатлантичного курсу України, відповідно до частини третьої статті 102 Конституції України», Президент України П. Порошенко підписав Указ «Питання європейської та євроатлантичної інтеграції» [3], яким, зокрема, передбачено до кінця 2019 року: «Поліпшити роботу із підвищення професійної компетентності державних службовців,

посадових осіб місцевого самоврядування, військовослужбовців і працівників Збройних Сил України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції», що на ділі може означати незадоволення Глави держави результатами виконання п. 1.2.1.2. «Професійна підготовка...» Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2018 рік (затвердженої Указом Президента України № 89 від 28.03.2018 р.) [5]. Зокрема, на 2018 рік у цьому документі стояло завдання: «Забезпечити залучення Національної академії державного управління при Президентові України до співробітництва з НАТО в рамках Програми Україна – НАТО з професійного розвитку цивільного персоналу сектору безпеки і оборони». Натомість, складається враження, що НАДУ при Президентові України просто ігнорувала це завдання. Як засвідчив аналіз її офіційного сайту та сайтів її регіональних інститутів, євроатлантична інтеграція там згадувалася лише в контексті нечисленних науково-комунікативних заходів та робочих зустрічей. Між тим, розгортання програм євроатлантичного навчання та підвищення кваліфікації державних службовців є не лише завданням, а могло би стати вагомим пріоритетним напрямом діяльності НАДУ.

Схвалена ще в липні 2017 року Комітетом з партнерств та колективної безпеки у форматі Комісії Україна – НАТО «Політика Програми з професійного розвитку цивільного персоналу сектору безпеки і оборони України на 2017 – 2021 роки: підтримка громадського сектору у сфері управління реформою та підтримка національної безпеки» [4] передбачає наступні середньострокові цілі:

1. *Утворення в Україні у взаємодії з НАТО власних національних інституційних спроможностей для забезпечення якісної, сучасної та ефективної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу, залученого до всіх питань співробітництва з НАТО, зокрема у контексті підготовки України до членства у Північноатлантичному Альянсі.*

З 2005 по 2010 роки в НАДУ існував та подекуди досить успішно працював Центр навчання і досліджень з європейської та євроатлантичної інтеграції, але у зв'язку з реорганізацією Інституту проблем державного управління та місцевого самоврядування його було ліквідовано. Між тим, актуальність напряму, яким займався цей Центр тільки зростає, особливо в останні роки.

2. *Розроблення за допомогою експертів НАТО спецкурсів із проблематики співробітництва України з НАТО для впровадження у вищих навчальних закладах України.*

Відповідно до п. 3. ст. 48 Закону України «Про державну службу»: «Науково-методичне забезпечення діяльності системи підготовки, перепідготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації державних службовців здійснює Національна академія державного управління при Президентові України», але за останні роки НАДУ не спромоглася

випустити ані підручника, ані навчального курсу з питань євроатлантичної інтеграції для цивільних державних службовців України.

3. *Забезпечення органів державної влади високопрофесійними працівниками, здатними сприяти ефективному розвитку євроатлантичної інтеграції; розвиток міжнародного співробітництва в рамках професійної підготовки персоналу у сфері євроатлантичної інтеграції та у секторі безпеки і оборони України.*

Маючи величезний досвід міжнародного співробітництва у освітній і науковій сферах, за останні роки НАДУ не налагодила дієві контакти з відповідними освітніми структурами НАТО з метою імплементації їх навчальних курсів для цивільних державних службовців (в сфері євроатлантичної інтеграції більшістю з них могли би стати колишні воїни АТО), не розвивала науковий напрям євроатлантичної інтеграції України.

Висновки:

1. Колишній керівник НАДУ В. Куйбіда з його командою, через власну безініціативність або свідомо, ігнорували не лише привабливі перспективи ефективного залучення НАДУ до процесів євроатлантичної інтеграції України, а й не виконували прямі вказівки Президента України щодо такої участі.

2. Одним з пріоритетних завдань НАДУ в ближчій часовій перспективі має стати її активне включення в процеси євроатлантичної інтеграції України у якості вищого навчального закладу зі специфічними умовами навчання та потужного наукового центру, що забезпечує експертно-аналітичний та інформаційний супровід державної політики України.

3. Першочерговим завданнями НАДУ в процесі євроатлантичної інтеграції України вбачається відновлення Центру навчання й досліджень з європейської та євроатлантичної інтеграції України та розроблення спеціальних навчальних програм і підручника для навчання й підвищення кваліфікації державних службовців з євроатлантичної інтеграції, а також активне залучення свого наукового потенціалу до досліджень процесів євроатлантичної інтеграції України.

Список використаних джерел

1. Кабаненко Ігор. Україна – НАТО: про необхідне та достатнє // День 2 квітня, 2018. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/polityka/ukrayina-nato-pro-neobhidne-ta-dostatnye>.

2. Конституція України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

3. Питання європейської та євроатлантичної інтеграції. Указ Президента України від 20 квітня 2019 р. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-pidpisa-v-ukaz-pitannya-evropejskoyi-ta-y-54982>.

4. Політика Програми з професійного розвитку цивільного персоналу сектору безпеки і оборони України на 2017 – 2021 роки: підтримка громадського сектору у сфері управління реформою та підтримка національної безпеки, затверджена Указом Президента України від 28 березня 2018 року № 89/2018. – Режим доступу: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/00/58/62/bd6cdbcf9328901d1d1d8163ae5348c6_1522256231.pdf.

5. Річна національна програма під егідою Комісії Україна – НАТО на 2018 рік, затверджена Указом Президента України № 89 від 28.03.2018 р. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/892018-23882>.

Орест КРАСІВСЬКИЙ

*д.і.н., професор, завідувач кафедри
європейської інтеграції та права
ЛРІДУ НАДУ*

НАТО І БЕЗПЕКА ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Події, пов'язані з революційними змінами в Центральній та Східній Європі, з системною трансформацією, розпуском Ради взаємної економічної допомоги, Варшавського договору та СРСР змінили біполярну систему сил в Європі. Аналіз сучасної ситуації дає підстави вважати, що Європа перебуває у фазі делегітимізації позиції США у світі. На даному етапі відбувається прихована гра про зміну світового порядку – з однополярного на багатополарний. Потенційні учасники за роль гегемона намагаються з одного боку отримати вигоди з існуючого порядку, а з другого послабити його.

Жодна з країн Центрально-Східної Європи не прагне до світового гегемона, в той же час вони мають сусідів з давніми і сильними імперіальними традиціями – Росія, ФРН, Туреччина. Можна часто побачити їхні дії на міжнародній арені, направлені на делегітимізацію позиції США. Тому перед ними стоїть низка загроз і викликів. У Центрально-Східній Європі домінує погляд про те, що головною небезпекою для них є не військова агресія, а загрози з різних сфер суспільного, господарського життя, природнього середовища. В цьому контексті ключове значення для цих країн має НАТО.

З позицій країн Центрально-Східної Європи такий глобальний порядок, в якому зростало би суперництво між США і ЄС у сфері безпеки, яке призвело би до виходу американців з Європи є для них найменш вигідним. НАТО стало би ненадійною організацією, до складу якої належали б конфліктуючі країни, нездатні досягнути компромісу. Натовські гарантії залишилися б голосливими. По суті наступив би розпад трансатлантичного об'єднання. При цьому слід врахувати, що

НАТО по суті є базою не тільки європейської, але й глобальної безпеки. Зміна міжнародної ситуації стимулювала перетворення НАТО з регіональної організації оборонного характеру на організацію держав, які опікуються питаннями побудови та підтримання нової глобальної системи безпеки. Більшість з держав регіону вже є, або заявили про свій намір стати членами НАТО. Таким чином вони намагаються захистити свої демократичні перетворення і знайти своє місце у загальній структурі європейської безпеки. Зі свого боку НАТО зацікавлене у ефективному вирішенні проблем безпеки і стабільності регіону.

Виходячи з інтересів безпеки країн Центрально-Східної Європи найкориснішим було би зміцнення трансатлантичної спільноти шляхом співпраці НАТО з ЄС на політичному і оперативному рівні. Північноатлантичний союз став би головним інструментом політики безпеки у військово-політичному вимірі.

Ще з осені 1993 р., коли в країнах Центральної і Східної Європи і на Заході активізувалася дискусія про розширення НАТО на Схід, з ініціативи США була розроблена програма «Партнерство заради миру» (ПЗМ). Ця програма, офіційно прийнята на сесії Ради Альянсу в Брюсселі 10-11 січня 1994 р., була запропонована всім зацікавленим країнам. Вони могли підписати рамковий документ ПЗМ, у якому викладалися політичні цілі програми: забезпечення прозорості національного оборонного планування і оборонних бюджетів, демократичного контролю над збройними силами; підтримання здатності та готовності вносити вклад до миротворчих операцій під проводом ООН або під егідою ОБСЄ; спільне планування, навчання і проведення навчань. Для відпрацювання операцій з підтримки миру, пошукових і рятувальних операцій, гуманітарних та інших акцій, забезпечення в довгостроковій перспективі більшої сумісності озброєння сил держав-партнерів та НАТО. Надалі кожна держава могла розробити індивідуальну програму партнерства з НАТО. ПЗМ сприяла індивідуалізації відносин Альянсу з країнами-партнерами.

Навесні 1997 року міністри оборони та закордонних справ країн НАТО прийняли рішення про модифікацію ПЗМ, що отримала назву «Розширена програма партнерства заради миру». Мова йшла про розширення практики багатосторонніх та індивідуальних політичних консультацій між НАТО і державами-партнерами; про більшу орієнтацію індивідуальних програм партнерства на відпрацювання можливостей оперативної взаємодії збройних сил різних країн; про розширення можливостей участі держав-партнерів у процесі прийняття рішень НАТО і плануванні заходів у рамках ПЗМ. У 2004 р. членами Альянсу стали Болгарія, Румунія, Словаччина, Словенія, Латвія, Литва, Естонія, в 2009 р. – Албанія і Хорватія, 2017 – Чорногорія.

Північноатлантичний союз, як організація оборонного характеру став головним інструментом політики безпеки в політико-військовому вимірі.